

*Το παρόν έντυπο εκδόθηκε σε πρώτη έκδοση το 2003 στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II και σε δεύτερη έκδοση το 2010 στο πλαίσιο της πράξης «**Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας**», ΑΠ7: «Ενίσχυση της Διά Βίου Εκπαίδευσης Ενηλίκων στις οκτώ Περιφέρειες Σύγκλισης», που εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση του Υπουργείου Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και συγχρηματοδοτείται από την **Ευρωπαϊκή Ένωση** (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) **και το Ελληνικό Δημόσιο**.*

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ
ΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ

Υπουργείο Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης

Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Αχαρνών 426 & Κοκκινάκη 17, 11143 Αθήνα

Τηλ: 210 2114152, 210 2114267, Fax: 210 2114458

E-mail: ideke@ath.forthnet.gr

Δημήτρης Βεργίδης

Καθηγητής Επιμόρφωσης και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Αθήνα 2010

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	9
1. Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας	11
2. Περίγραμμα της θέσης εργασίας του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ	15
α. Περιγραφή της εργασίας του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ.....	15
β. Καθήκοντα, ευθύνες και δραστηριότητες	17
3. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στα ΣΔΕ.....	22
α. Προετοιμασία του εκπαιδευτικού έργου.....	23
β. Διεξαγωγή του εκπαιδευτικού έργου	30
γ. Μετά το εκπαιδευτικό έργο.....	36
4. Οι δεξιότητες των εκπαιδευτικών	40
5. Άξονες εξειδίκευσης.....	47
6. Τυπολογία διαδικασιών εξειδίκευσης.....	53
Βιβλιογραφία.....	59

Εισαγωγή

Οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι εργάζονται ή θα εργασθούν σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), χρειάζεται να εξειδικευθούν και να έχουν αναβαθμισμένα προσόντα, για να ανταποκρίνονται με μεγαλύτερη επιτυχία στις δυσκολίες του εκπαιδευτικού τους έργου, δεδομένου ότι διδάσκουν σε νέους ηλικίας άνω των 18 χρόνων και σε ενήλικους κατά προτεραιότητα έως 30 χρόνων, που εγκατέλειψαν το σχολείο πριν από αρκετά χρόνια, χωρίς να ολοκληρώσουν την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Όπως υπογραμμίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹, η λειτουργία των ΣΔΕ «...προϋποθέτει μια ομάδα με ποικιλοεπίπεδες ικανότητες όσον αφορά τη διδασκαλία, την κατάρτιση, την παροχή συμβουλών και την εξατομικευμένη παρακολούθηση. Η ομάδα αυτή που κινητοποιείται στο πλαίσιο ενός σχεδίου, θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθεί σε ποικίλες ανάγκες». Οι ανάγκες αυτές προσδιορίζεται ότι αφορούν κατά κύριο λόγο τους εκπαιδευόμενους. Όπως ρητά αναφέρεται, οι εκπαιδευόμενοι «... διαθέτουν χαμηλό επίπεδο βασικών γνώσεων. Συχνά, έχουν βιώσει αρνητικές σχολικές εμπειρίες».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επίσης, τονίζει ότι «...Ο στόχος των σχεδίων είναι η επανένταξη των νέων αυτών στον κοινωνικό και επαγγελματικό χώρο, προσφέροντάς τους ένα ευρύ φάσμα ευκαιριών ποιοτικής κατάρτισης, η οποία είναι προσαρμοσμένη στις ατομικές τους ανάγκες. Ο στόχος της ενέργειας συνίσταται στο να ανακτήσουν την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και να προετοιμα-

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εκπαίδευση Κατάρτιση Νεολαία (x.x.), *Σχολικά ιδρύματα δεύτερης ευκαιρίας*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

στούν για την απόκτηση ικανοτήτων, ενθαρρύνοντάς τους παράλληλα να υιοθετήσουν την κατάλληλη στάση για την επιτυχή τους ενσωμάτωση. Αυτό προϋποθέτει, κατά πρώτο λόγο, μια προσπάθεια κατανόησης της κατάστασης, των ικανοτήτων και των αναγκών αυτών των νέων, καθώς και των πραγματικών δυνατοτήτων απασχόλησής τους εντός του τοπικού οικονομικού πλαισίου». Επιπροσθέτως, διευκρινίζεται ότι «...Η πρωτοτυπία των σχεδίων αυτών έγκειται στο ότι θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους το σύνολο των δυσχερειών που αντιμετωπίζει η ομάδα στόχος τους»².

Στην εργασία μας αυτή, κατ' αρχήν, θα αναφερθούμε στο πλαίσιο βασικών αρχών των ΣΔΕ. Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουμε να οριοθετήσουμε το περίγραμμα της θέσης εργασίας του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ, περιγράφοντας τα καθήκοντα, τις ευθύνες και τις δραστηριότητες τις οποίες επωμίζεται.

Επίσης, θα αναλύσουμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ για το βαθμό σημαντικότητας κάθε δραστηριότητάς τους, καθώς και για το βαθμό σημαντικότητας των δεξιοτήτων που χρειάζεται να διαθέτουν.

Στην επόμενη ενότητα, θα αναφερθούμε στους άξονες εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ και στη συγκρότηση του ρόλου τους. Τέλος, θα προτείνουμε διαδικασίες εξωσχολικής και ενδοσχολικής εξειδίκευσής τους.

2 Βλ. στο ίδιο.

1. Τα Σχολεία Δεύτερη Ευκαιρίας

Σύμφωνα με το σχέδιο υπουργικής απόφασης για την οργάνωση και λειτουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας³, τα σχολεία αυτά:

- «Συμπράττουν και επιδιώκουν να συνεργάζονται με τους σχετικούς κοινωνικούς φορείς, τόσο για την ευθαισθητοποίηση των κοινωνικών ομάδων στις οποίες αναφέρεται το πρόγραμμα των σχολείων, όσο και για την υλοποίηση του προγράμματος σπουδών.
- Ακολουθούν παιδαγωγικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στις ατομικές ανάγκες, ενδιαφέροντα και ικανότητες των εκπαιδευομένων.
- Δίνουν έμφαση στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων (γραφή, ανάγνωση και αριθμητικοί υπολογισμοί), αλλιά και νέων δεξιοτήτων που απαιτούνται σήμερα (χρήση ξένης γλώσσας και νέων τεχνολογιών).
- Καλλιεργούν κοινωνικές δεξιότητες και βοηθούν τους εκπαιδευομένους να διαμορφώνουν θετικές στάσεις ως ενεργοί πολίτες στο πλαίσιο της τοπικής αλλιά και της ευρύτερης κοινωνίας.
- Διαμορφώνουν ένα ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών αξιοποιώντας κοινωνικούς χώρους απ' τους οποίους μπορεί να αντληθεί γνώση και εμπειρία (χώροι εργασίας, κοινωνικής συνάθροισης, καλλιτεχνικής δημιουργίας, πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.ά.).»

³ Βλ. και στο έντυπο Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, μια νέα ευκαιρία, Γ.Γ.Ε.Ε., Ι.Δ.Ε.Κ.Ε. (χ.χ.), σελ. 5.

Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει:

1. Ελληνική γλώσσα
2. Μαθηματικά
3. Πληροφορική
4. Αγγλικά
5. Κοινωνική εκπαίδευση
6. Περιβαλλοντική εκπαίδευση
7. Αισθητική αγωγή
8. Στοιχεία Τεχνολογίας και Φυσικών επιστημών
9. Προσανατολισμό-Συμβουλευτική σε θέματα επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Είναι ενδιαφέρον να επισημάνουμε ότι σκοπός των αρμοδίων εκπαιδευτικών αρχών είναι να ενισχυθεί ο καινοτομικός χαρακτήρας των ΣΔΕ. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας⁴:

«Τα ΣΔΕ λειτουργούν με ανοικτά προγράμματα σπουδών, εφόσον, σύμφωνα με τη φιλοσοφία που τα διέπει, η διδασκαλία θεωρείται πράξη επικοινωνίας και όχι προσπάθεια για επίτευξη προκαθορισμένων στόχων.

4 Βλ. στο ίδιο, σελ. 10.

Το πρόγραμμα σπουδών που αναπτύσσει κάθε ΣΔΕ δεν είναι προϊόν που παράγεται πριν από τη διαδικασία της διδασκαλίας, ούτε δίνεται έτοιμο στους εκπαιδευτικούς για να το εφαρμόσουν.

Η αξιολόγηση αυτών των προγραμμάτων σπουδών δεν συνίσταται στον έλεγχο επιτυχίας κάποιων προκαθορισμένων στόχων, αλλά έχει περισσότερο ποιοτικό χαρακτήρα, δίνοντας έμφαση στις διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης και στις δραστηριότητες που οργανώνονται στην τάξη.

Δεν ελέγχεται μόνο το αποτέλεσμα, αλλά αποτιμάται η ίδια η διαδικασία ως προς τη μορφωτική της αξία, τις δυνατότητες δηλαδή που παρέχει στους εκπαιδευόμενους να αξιοποιήσουν και να αναπτύξουν τη δική τους δυναμική.»

Για την πραγματοποίηση αυτού του σκοπού απαιτούνται κατάλληλοι μέθοδοι αγωγής, διδασκαλίας και διδακτικής, οι οποίες θα πρέπει να είναι συμβατές με τις διακηρυγμένες αρχές λειτουργίας των ΣΔΕ. Προς αυτή την κατεύθυνση, από τους υπεύθυνους του Προγράμματος ΣΔΕ τονίζεται ότι⁵:

«Η διδακτική στα ΣΔΕ στοχεύει να μετατρέψει τα σχολεία από τόπο μετάδοσης της γνώσης σε τόπο παραγωγής της γνώσης. Η επιδίωξη αυτή προσανατολίζει σε αναζήτηση διδακτικών μεθόδων που εθίζουν τους εκπαιδευόμενους στην άμεση και ενεργό εμπλοκή τους στη διαδικασία της μάθησης. Τους εθίζουν σε βιωματικές δημιουργικές ενέργειες και σε ερευνητικό πειραματισμό,

5 Βλ. στο ίδιο, σελ. 8.

στο πλαίσιο των οποίων η παρατήρηση, η μελέτη των δεδομένων, η διαμόρφωση υποθέσεων για τη λύση προβλημάτων, η συζήτηση, ο αναστοχασμός, η κριτική εργασία σε ομάδες οδηγούν εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους σε αυτοκατανόηση, σε συνεχή αξιολόγηση και σε επανασχεδιασμό των μαθησιακών δραστηριοτήτων.»

Είναι σαφές ότι για τη λειτουργία των ΣΔΕ στο πλαίσιο των διακηρυγμένων αρχών και της προτεινόμενης διδακτικής χρειάζεται η διαφοροποίηση του έργου των εκπαιδευτικών στα ΣΔΕ. Ο ρόλος τους διευρύνεται σημαντικά, σε σύγκριση με το ρόλο του εκπαιδευτικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο βαθμό που αναλαμβάνουν διαφορετικά και πολυεπίπεδα καθήκοντα, ευθύνες και δραστηριότητες. Σύμφωνα με τις αρμόδιες εκπαιδευτικές αρχές⁶: «...Αυτό το καινοτομικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, απαιτεί προσωπικό με διεπιστημονική (multi disciplinary) εμπειρία στην εκπαίδευση, επιμόρφωση, ατομική καθοδήγηση και συμβουλευτική. Θα πρέπει επίσης να έχουν εμπειρία στην κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη και, φυσικά, θα πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι στις νέες τεχνολογίες...Ο κάθε εκπαιδευτής θα πρέπει να παρατηρεί και να αναγνωρίζει τις διαφορετικές ικανότητες και προσόντα του κάθε μαθητή και να προσαρμόζει την μέθοδό του κατά τέτοιο τρόπο ώστε να τους βοηθά να ξεπεράσουν τις δυσκολίες τους και να προσδιορίσουν ένα πρόγραμμα για την ζωή τους».

Στη συνέχεια επιχειρούμε να συνθέσουμε το περίγραμμα της θέσης εργασίας των εκπαιδευτικών στα ΣΔΕ, αναλύοντας το αντικείμενο εργασίας, τα καθήκοντα και τις δραστηριότητες που επωμίζονται.

6 Βλ. στο έντυπο «Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας», εκδ. Ι.Δ.ΕΚ.Ε. και Γ.Γ.Ε.Ε., χ.χ., σελ. 8 και 9.

2. Περίγραμμα της θέσης εργασίας του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ

Για τον προσδιορισμό των γνώσεων, των δεξιοτήτων - ικανοτήτων και των στάσεων και συμπεριφορών, που συγκροτούν την υπό διαμόρφωση επαγγελματική ειδικότητα του εκπαιδευτικού ΣΔΕ και αποτελούν προϋποθέσεις για την αποτελεσματική επιτέλεση του έργου του, χρειάζεται η οριοθέτηση του περιγράμματος της θέσης εργασίας του.

Το περίγραμμα μιας θέσης εργασίας περιλαμβάνει:

- Ανάλυση του αντικειμένου εργασίας.
- Περιγραφή των καθηκόντων, των ευθυνών και των δραστηριοτήτων που επωμίζεται ο εργαζόμενος για την επιτέλεση του αντικειμένου εργασίας. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να διακριθούν σε διαρκείς, περιοδικές και περιστασιακές.
- Τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται (σπουδές, εξειδίκευση, εμπειρία).

a. Περιγραφή της εργασίας του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ

Συνοπτικά, η εργασία του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ, σύμφωνα με το σκοπό και το πλαίσιο αρχών λειτουργίας τους, συνίσταται:

- **Συμβολή** στη σύνδεση της εκπαίδευσης με την τοπική κοινωνία και κυρίως με το δίκτυο τοπικών εταίρων που στηρίζει το ΣΔΕ, καθώς και στην ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων για την καλύτερη κοινωνική και εργασιακή τους ένταξη, ιδιαίτερα όταν προέρχονται από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

- **Διαπραγμάτευση** των αναγκών, των ενδιαφερόντων και των προσδοκιών που έχουν οι εκπαιδευόμενοι από το ΣΔΕ, και προσδιορισμός των δυσχερειών τους, καθώς και των πιθανών γνώσεων και εμπειριών τους, που σχετίζονται με το γραμματισμό που τον αφορά ως εκπαιδευτικό.
- **Συνεργασία** με τους υπόλοιπους συντελεστές του ΣΔΕ για το συντονισμό, τη διασφάλιση της συνοχής και της συνέργειας των επιμέρους δράσεων του σχολείου.
- **Επιλογή** και προσδιορισμός του περιεχομένου των εκπαιδευτικών ενοτήτων που θα διδάξει, ανάλογα με το επίπεδο των εκπαιδευομένων, τις ανάγκες τους και τις προσδοκίες τους, στο πλαίσιο των σκοπών και των στόχων του προγράμματος.
- **Οργάνωση** του περιεχομένου του γραμματισμού (συγκρότηση των εκπαιδευτικών ενοτήτων, προσδιορισμός εκπαιδευτικών στόχων, προσδοκωμένων αποτελεσμάτων, ασκήσεων εμπέδωσης κ.τ.λ.) και εκπόνηση ή/και προσαρμογή-αξιοποίηση διδακτικού υλικού, σημειώσεων, περιλήψεων, ασκήσεων κτλ.
- **Διδασκαλία** με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων εκπαιδευτικών μεθόδων και εκπαιδευτικών μέσων, ανάλογα με την ομάδα των εκπαιδευομένων και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης.
- **Οργάνωση της ομάδας** των εκπαιδευομένων.
- **Εμφύχωση** των εκπαιδευομένων, ιδιαίτερα όταν προέρχονται από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.
- **Αξιολόγηση** της εκπαιδευτικής διαδικασίας και των αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του με τη χρήση κατάλληλων μεθόδων και τεχνικών.
- **Κριτική ανάλυση** των εκπαιδευτικών πρακτικών του και αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού του έργου.

β. Καθήκοντα, ευθύνες και δραστηριότητες

Από την περιγραφή του αντικειμένου εργασίας των εκπαιδευτικών στα ΣΔΕ προκύπτουν τα καθήκοντα, οι ευθύνες και οι δραστηριότητές τους.

ι. Συμβολή στη σύνδεση του Προγράμματος ΣΔΕ με την τοπική κοινωνία και με τις ανάγκες και τις προοπτικές των εκπαιδευομένων. Ο εκπαιδευτικός ενημερώνεται:

- για τους προσανατολισμούς, τους στόχους και τις προτεραιότητες του Προγράμματος ΣΔΕ,
- για τις τοπικές κοινωνικο-οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες, οι οποίες σχετίζονται με το Πρόγραμμα, καθώς και για τους τοπικούς πολιτιστικούς, συμβουλευτικούς κ.ά. φορείς που αποτελούν το δίκτυο υποστήριξης του ΣΔΕ,
- για τα ειδικά χαρακτηριστικά στα προβλήματα και τις δυσχέρειες της κοινωνικής ομάδας στην οποία ανήκουν οι εκπαιδευόμενοι, ιδιαίτερα όταν προέρχονται από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες,
- για τα κριτήρια επιλογής των εκπαιδευομένων, για τις ανάγκες και τους στόχους τους και γενικότερα για τα βιογραφικά τους.

ii. Διαπραγμάτευση με τους εκπαιδευόμενους:

- αλληλογνωριμία με τους εκπαιδευόμενους,
- ανίχνευση των επιθυμιών και των προσδοκιών τους,
- ενημέρωσή τους για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στο ΣΔΕ,
- συζήτηση για το περιεχόμενο του Προγράμματος και ειδικότερα για τη δική του συμβολή στο συγκεκριμένο γραμματισμό,

- συζήτηση για τις εκπαιδευτικές μεθόδους και τεχνικές που θα ακολουθήσει,
- «παιδαγωγικό συμβόλαιο» εκπαιδευτικού-εκπαιδευομένων και εξατομικευμένη προσαρμογή του, όσον αφορά τη λειτουργία της ομάδας μάθησης, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους (όριο απουσιών, εκπόνηση εργασιών, δοκιμασίες προόδου κ.τ.λ.).

iii. Συνεργασία με τους συντελεστές του Προγράμματος:

- συζήτηση και διευκρίνιση των όρων εργασίας και συνεργασίας με τον διευθυντή του σχολείου και τον επιστημονικό υπεύθυνο,
- συμμετοχή σε συζητήσεις ή/και σε ομάδες εργασίας με τους υπόλοιπους συντελεστές του Προγράμματος,
- συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς άλλων ΣΔΕ σε συγκεκριμένα θέματα.

iv. Επιλογή του περιεχομένου του γραμματισμού:

- ενημέρωσή του για το γραμματισμό που τον αφορά και γενικότερα για τους ειδικούς και επιχειρησιακούς στόχους της εκπαίδευσης,
- προσδιορισμός των γνώσεων και δεξιοτήτων/ικανοτήτων των εκπαιδευομένων στο γραμματισμό που τον αφορά,
- πρόσβαση στις πηγές της γνώσης και διαρκής ενημέρωσή του,
- ενημέρωση για τις προοπτικές των εκπαιδευομένων μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης, και σύνδεσή τους με το περιεχόμενο του γραμματισμού τον οποίο διδάσκει.

v. Οργάνωση του περιεχομένου του γραμματισμού:

- προσδιορισμός των βασικών εκπαιδευτικών ενοτήτων και συγκρότησή τους κατά επίπεδο δυσκολίας,
- προσδιορισμός εκπαιδευτικών στόχων,
- προσδιορισμός προσδοκωμένων αποτελεσμάτων,
- επιλογή εκπαιδευτικού υλικού,
- εκπόνηση ή/και προσαρμογή εκπαιδευτικού υλικού,
- εκπόνηση ή προσαρμογή ασκήσεων εμπέδωσης για τους εκπαιδευόμενους,
- επιλεγμένη βιβλιογραφία για παραπέρα εμπάθυνση.

vi. Διδασκαλία:

- οργάνωση του χώρου και του χρόνου εκπαίδευσης,
- χρήση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών μεθόδων για ενήλικους,
- χρήση καταλήληλων εκπαιδευτικών μέσων,
- χρήση και αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού,
- περιοδικές ανακεφαλαιώσεις,
- διανομή στους εκπαιδευόμενους καταλήληλων σημειώσεων, σχετικών άρθρων κ.λπ.

vii. Οργάνωση των εκπαιδευομένων:

- διαμόρφωση ομάδων εργασίας,
- αξιοποίηση της εμπειρίας ή/και των ειδικών γνώσεων ορισμένων εκπαιδευομένων,
- ανάπτυξη της εξατομικευμένης εκπαίδευσης,
- περιστασιακές συνεργασίες στο σχολείο με εμπειρογνώμονες,

καλλιτέχνες ή με άλλα κατάλληλα άτομα από την τοπική κοινωνία στο πλαίσιο σχεδίων δράσης,

- σύνδεση με τις τοπικές πηγές γνώσης (βιβλιοθήκες, μουσεία, τοπικός τύπος, περιοδικά, επιμελητήρια, κέντρα επαγγελματικού προσανατολισμού κ.ά.).

viii. Εμπύχωση των εκπαιδευομένων:

- διεύρυνση της εκπαιδευτικής κατάστασης,
- αξιοποίηση των διαθέσιμων πηγών γνώσης,
- ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας των εκπαιδευομένων,
- ανάπτυξη της βιωματικής γνώσης,
- παρακίνηση για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας.

ix. Αξιολόγηση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων του γραμματισμού:

- χρήση ειδικών ερωτηματολογίων ή άλλων τεχνικών αξιολόγησης,
- συντονισμός συναντήσεων αξιολόγησης με τους εκπαιδευόμενους,
- αποτίμηση της προόδου των εκπαιδευομένων,
- συμμετοχή στη διαδικασία αξιολόγησης του Προγράμματος.

x. Αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου:

- εντοπισμός κρίσιμων περιστατικών στο εκπαιδευτικό του έργο,
- καταγραφή των προβλημάτων και των δυσκολιών που παρουσιάστηκαν,
- καταγραφή σύντομων παρατηρήσεων για την πορεία του εκπαιδευτικού του έργου (ημερολόγιο εργασίας),
- περιοδική σύνταξη συνοπτικών εκθέσεων για τη διεργασία και τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού του έργου,

- ατομική ή/και συλλογική, κριτική ανάλυση των εκπαιδευτικών πρακτικών του.

3. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στα ΣΔΕ

Οι κυριότερες δραστηριότητες που συγκροτούν το ρόλο του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ, συνοψίζονται στις εξής:

- Ο εκπαιδευτικός ενημερώνεται για το πρόγραμμα ΣΔΕ και τα ειδικά χαρακτηριστικά της ομάδας-στόχου.
- Αναλύει τις αντικειμενικές και υποκειμενικές ανάγκες της συγκεκριμένης ομάδας-στόχου και ενημερώνεται για τις υπάρχουσες δυνατότητες και προοπτικές.
- Διαπραγματεύεται με τους εκπαιδευόμενους το περιεχόμενο και τη διαδικασία της συνεργασίας τους στο πλαίσιο του Προγράμματος ΣΔΕ.
- Συμμετέχει στις συλλογικές διαδικασίες του ΣΔΕ.
- Σχεδιάζει το περιεχόμενο της εκπαίδευσης.
- Εκπονεί, προσαρμόζει ή/και εμπλουτίζει ή αξιοποιεί το αναγκαίο εκπαιδευτικό υλικό.
- Προετοιμάζει την εκπαιδευτική διαδικασία (τα αναγκαία εκπαιδευτικά μέσα, ασκήσεις, κ.ά).
- Οργανώνει τον εκπαιδευτικό χώρο.
- Προσδιορίζει με σαφήνεια το αντικείμενο και γενικά το περιεχόμενο της κάθε εκπαιδευτικής συνάντησης.
- Διδάσκει.
- Οργανώνει και διαχειρίζεται το χρόνο.
- Διευκολύνει τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων και την επικοινωνία.
- Οργανώνει τους εκπαιδευόμενους και τη συνεργασία με τοπικούς φορείς ή/και την πραγματοποίηση σχεδίων δράσης.
- Εμπυχώνει τους εκπαιδευόμενους.

- Αξιολογεί την εκπαιδευτική διαδικασία και τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης.
- Αναλύει κριτικά τις εκπαιδευτικές πρακτικές του.

Μπορούμε να προσδιορίσουμε τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ σε διαδοχικούς χρόνους: **πριν, στη διάρκεια** και **μετά** το εκπαιδευτικό έργο.

α. Προετοιμασία του εκπαιδευτικού έργου

- Ο εκπαιδευτικός ενημερώνεται για το Πρόγραμμα ΣΔΕ, το θεσμικό πλαίσιο, τη λειτουργία του σχολείου και τα περιθώρια αυτονομίας του, καθώς και για άλλες ανάλογες προσπάθειες και εμπειρίες στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.
- Ενημερώνεται για τις πραγματικές δυνατότητες, προοπτικές και προϋποθέσεις απασχόλησης ή/και κοινωνικής ένταξης των εκπαιδευομένων και, ευρύτερα, για τη μελλοντική αξιοποίηση της φοίτησής τους στο ΣΔΕ.
- Ενημερώνεται για τα ειδικά χαρακτηριστικά, τις εμπειρίες, τα ειδικά προβλήματα, και τις προσδοκίες της ομάδας-στόχου (π.χ. μελετώντας τα βιογραφικά τους, ή συμμετέχοντας σε σχετικές συναντήσεις των συντελεστών του ΣΔΕ κ.τ.λ.), και αναλύει τις αντικειμενικές και υποκειμενικές τους ανάγκες.
- Προσδιορίζει τα θέματα του γραμματισμού που θα διδάξει και πιο συγκεκριμένα το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών συναντήσεων, το σκοπό, τους ειδικούς στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, με αφετηρία τις ανάγκες των εκπαιδευομένων.
- Επιλέγει κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για το θέμα που θα απασχολήσει κάθε εκπαιδευτική συνάντηση.

- Εκπονεί ή/και προσαρμόζει εκπαιδευτικό υλικό για τις εκπαιδευτικές συναντήσεις.
- Μεριμνά για τα αναγκαία εκπαιδευτικά μέσα (διαθεσιμότητα της αίθουσας, πίνακας, διαφανοσκόπιο, κτλ).
- Οργανώνει κατάλληλα το χώρο.
- Προετοιμάζει τους τρόπους αποτίμησης της προόδου των εκπαιδευομένων (διαγνωστικές δοκιμασίες, φύλλα αξιολόγησης κ.τ.λ).
- Προετοιμάζει τους τρόπους αποτίμησης της ανάπτυξης δεξιοτήτων/ικανοτήτων και στάσεων/συμπεριφορών στους εκπαιδευόμενους.
- Σχεδιάζει τον τρόπο αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού του έργου.

Όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα 1, οι δραστηριότητες που οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ως σημαντικότερες για την προετοιμασία του εκπαιδευτικού έργου είναι:

- η εκπόνηση ή/και προσαρμογή εκπαιδευτικού υλικού,
- η επιλογή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού.

Για τις δραστηριότητες αυτές υπάρχει μικρή διασπορά, άρα οι εκπαιδευτικοί τείνουν να συμφωνήσουν για τον υψηλό βαθμό σημαντικότητάς τους.

Σημαντική, επίσης, θεωρείται η ενημέρωση για το Πρόγραμμα ΣΔΕ, με σαφώς μεγαλύτερη διασπορά των απαντήσεων.

Λιγότερο σημαντικές για την προετοιμασία του εκπαιδευτικού έργου θεωρούνται:

- η οργάνωση του χώρου, με αρκετά μεγάλη διασπορά των απαντήσεων,

- ο σχεδιασμός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού τους έργου, με αρκετά μεγάλη διασπορά των απαντήσεων,
- και η προετοιμασία της αποτίμησης της προόδου των εκπαιδευομένων, με επίσης αρκετά μεγάλη διασπορά των απαντήσεων.

Διευκρινίζουμε ότι για όλες τις δραστηριότητες προετοιμασίας του εκπαιδευτικού έργου ο μέσος όρος των απαντήσεων, με ελάχιστο το 1 και μέγιστο το 5, είναι άνω του 3,5 (διάγραμμα 1). Είναι, συνεπώς, σαφές ότι οι δραστηριότητες που καταγράφηκαν είναι γενικά όλες τους σημαντικές, με κάποιες διαφοροποιήσεις ως προς το βαθμό σημαντικότητας και ως προς την τυπική απόκλιση των απαντήσεων. Μεγαλύτερη διασπορά των απαντήσεων διαπιστώνεται στις δραστηριότητες:

- μέριμνα για τα αναγκαία εκπαιδευτικά μέσα,
- ενημέρωση για το Πρόγραμμα ΣΔΕ, τη λειτουργία του σχολείου κ.τ.λ.,
- οργάνωση του χώρου.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι δεν υπάρχει τάση για ομοφωνία ως προς τις δραστηριότητες αυτές, που θα πρέπει να επισημάνουμε ότι δεν εντάσσονται επακριβώς στην τεχνογνωσία του εκπαιδευτικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αντίθετα, υψηλός βαθμός σημαντικότητας αποδίδεται από τους εκπαιδευτικούς στην εκπόνηση, προσαρμογή και στην επιλογή εκπαιδευτικού υλικού, ενώ ταυτόχρονα η μικρή διασπορά δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί τείνουν να συμφωνήσουν για τις δραστηριότητες αυτές σχεδόν ομόφωνα.

Η οργάνωση του εκπαιδευτικού χώρου και ο σχεδιασμός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευομένων θεωρούνται λιγότερο σημαντικές, με αρκετά μεγάλη διασπορά. Σημειώνουμε, όμως, ότι για τις δραστηριότητες αυτές – με τον

τρόπο που προβλέπεται να πραγματοποιούνται στα ΣΔΕ – οι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν έχουν αναπτύξει ανάλογη τεχνογνωσία. Από την αρκετά μεγάλη διασπορά φαίνεται ότι ένα μέρος των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ αναπτύσσουν τη δική τους τεχνογνωσία, διευρύνοντας το ρόλο τους.

Πίνακας 1

Απόψεις των εκπαιδευτικών για το βαθμό σημαντικότητας των δραστηριοτήτων προετοιμασίας του εκπαιδευτικού έργου (μέγιστο: 5)

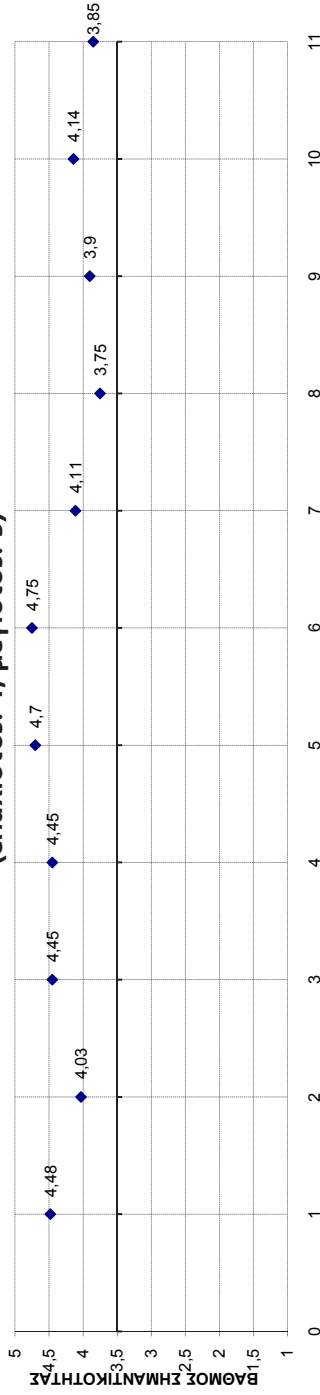
	Δραστηριότητες	Βαθμός σημαντικότητας	Τυπική απόκλιση
1.	Ο εκπαιδευτικός ΣΔΕ ενημερώνεται για το Πρόγραμμα ΣΔΕ, το θεσμικό πλαίσιο, τη λειτουργία του σχολείου και τα περιθώρια αυτονομίας του, καθώς και για άλλες ανάλογες εμπειρίες	4,48	0,95
2.	Ενημερώνεται για τις πραγματικές δυνατότητες, προοπτικές και προϋποθέσεις απασχόλησης ή / και κοινωνικής ένταξης των εκπαιδευομένων, και ευρύτερα για τη μελλοντική αξιοποίηση της φοίτησής τους στα ΣΔΕ.	4,03	0,87

3.	Ενημερώνεται για τα ειδικά χαρακτηριστικά, τις εμπειρίες, τα ειδικά προβλήματα, και τις προσδοκίες της ομάδας – στόχου (π.χ. μελετώντας τα βιογραφικά τους, ή συμμετέχοντας σε σχετικές συναντήσεις των συντελεστών του ΣΔΕ κ.τ.λ.), και αναλύει τις αντικειμενικές και υποκειμενικές τους ανάγκες.	4,45	0,78
4.	Προσδιορίζει τα θέματα του γραμματισμού που θα διδάξει και πιο συγκεκριμένα το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών συναντήσεων, το σκοπό, τους ειδικούς στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.	4,45	0,63
5.	Επιλέγει κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για το θέμα που θα απασχολήσει κάθε εκπαιδευτική συνάντηση	4,7	0,54
6.	Εκπονεί ή / και προσαρμόζει εκπαιδευτικό υλικό για τις εκπαιδευτικές συναντήσεις.	4,75	0,44

7.	Μεριμνά για τα αναγκαία εκπαιδευτικά μέσα (διαθεσιμότητα της αίθουσας, πίνακας, διαφανοσκόπιο, κτλ).	4,11	0,99
8.	Οργανώνει κατάλληλα το χώρο.	3,75	0,89
9.	Προετοιμάζει τους τρόπους αποτίμησης της προόδου των εκπαιδευομένων (διαγνωστικές δοκιμασίες φύλλα αξιολόγησης κ.τ.λ)	3,9	0,82
10.	Προετοιμάζει τους τρόπους αποτίμησης της ανάπτυξης δεξιοτήτων / ικανοτήτων και στάσεων / συμπεριφορών στους εκπαιδευόμενους.	4,14	0,65
11.	Σχεδιάζει τον τρόπο αξιολόγησης του εκπαιδευτικού του έργου.	3,85	0,88

N = 29

Διάγραμμα 1 ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ (ελάχιστος: 1, μέγιστος: 5)

1. Ο εκπαιδευτικός ΣΔΕ ενημερώνεται για το Πρόγραμμα ΣΔΕ, το θεσμικό πλαίσιο, τη λειτουργία του σχολείου και τα περιθώρια αυτονομίας του, καθώς και για άλλες ανάλογες εμπειρίες.
2. Ενημερώνεται για τις πραγματικές δυνατότητες, προοπτικές και προϋποθέσεις απασχόλησης ή / και κοινωνικής ένταξης των εκπαιδευομένων, και ευρύτερα για τη μελλοντική αξιοποίηση της φοίτησής τους στα ΣΔΕ.
3. Ενημερώνεται για τα ειδικά χαρακτηριστικά, τις εμπειρίες, τα ειδικά προβλήματα, και τις προσδοκίες της ομάδας – στόχου (π.χ. μελέτης τα βιογραφικά τους, ή συμμετέχοντας σε σχετικές συναντήσεις των συντελεστών του ΣΔΕ κ.τ.λ.), και αναλύει τις αντικειμενικές και υποκειμενικές τους ανάγκες.
4. Προσδιορίζει τα θέματα του γραμματισμού που θα διδάξει και πιο συγκεκριμένα τα περιεχόμενα των εκπαιδευτικών συναντήσεων, το σκοπό, τους ειδικούς στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Επιλέγει κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για το θέμα που θα απασχολήσει κάθε εκπαιδευτική συνάντηση.
5. Εκπονεί ή / και προσαρμόζει εκπαιδευτικό υλικό για τις εκπαιδευτικές συναντήσεις.
6. Μεριμνά για τα αναγκαία εκπαιδευτικά μέσα (διαθεσιμότητα της αίθουσας, πίνακας, διαφανοσκόπιο, κτλ).
7. Οργανώνει κατάλληλα το χώρο.
8. Προετοιμάζει τους τρόπους αποτίμησης της πρόδου των εκπαιδευομένων (διαγγωνιαστικές δοκιμασίες φύλλα αξιολόγησης κ.τ.λ).
9. Προετοιμάζει τους τρόπους αποτίμησης της ανάπτυξης δεξιοτήτων / ικανοτήτων και στάσεων / συμπεριφορών στους εκπαιδευόμενους.
10. Σχεδιάζει τον τρόπο αξιολόγησης του εκπαιδευτικού του έργου.

β. Διεξαγωγή του εκπαιδευτικού έργου

- Ο εκπαιδευτικός αυτοπαρουσιάζεται και ενημερώνει για το ρόλο του τους εκπαιδευόμενους.
- Οργανώνει την αλληλογνωριμία των εκπαιδευομένων.
- Αναφέρεται συνοπτικά στο περιεχόμενο γενικά του γραμματισμού, προσδιορίζει και αναλύει τη σημασία του αντικειμένου της εκπαιδευτικής συνάντησης.
- Αναλύει το γνωστικό περιεχόμενο της εκπαιδευτικής συνάντησης.
- Δίνει το λόγο, συντονίζει και εμπυχώνει τους εκπαιδευόμενους.
- Ακούει με προσοχή και επαναδιατυπώνει τα κυριότερα σημεία δίνοντας τις αναγκαίες διευκρινίσεις.
- Κάνει επιμέρους ανακεφαλαιώσεις.
- Ξεκινά εκ νέου τη συζήτηση με τις κατάλληλες ερωτήσεις.
- Επικεντρώνει τους εκπαιδευόμενους στο αντικείμενο της εκπαίδευσης.
- Διαχειρίζεται το χρόνο που αναλογεί σε κάθε φάση της εκπαιδευτικής συνάντησης.
- Αναθέτει συλλογικές ή/και εξατομικευμένες δραστηριότητες στους εκπαιδευόμενους.
- Προβαίνει σε συνολική ανακεφαλαίωση του μαθήματος και καταλήγει σε συμπεράσματα.
- Κρατά σημειώσεις για την εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τα κυριότερα σημεία της συνάντησης, καθώς και για ενδεχόμενα κρίσιμα περιστατικά.
- Συλλέγει δεδομένα για την αποτίμηση της προόδου των εκπαιδευομένων.
- Συλλέγει δεδομένα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων/ικανοτήτων στους εκπαιδευόμενους και για την αξιολόγηση της εκπαίδευσης.

Πίνακας 2

Απόψεις των εκπαιδευτικών για το βαθμό σημαντικότητας των δραστηριοτήτων διεξαγωγής του εκπαιδευτικού έργου (μέγιστος: 5)

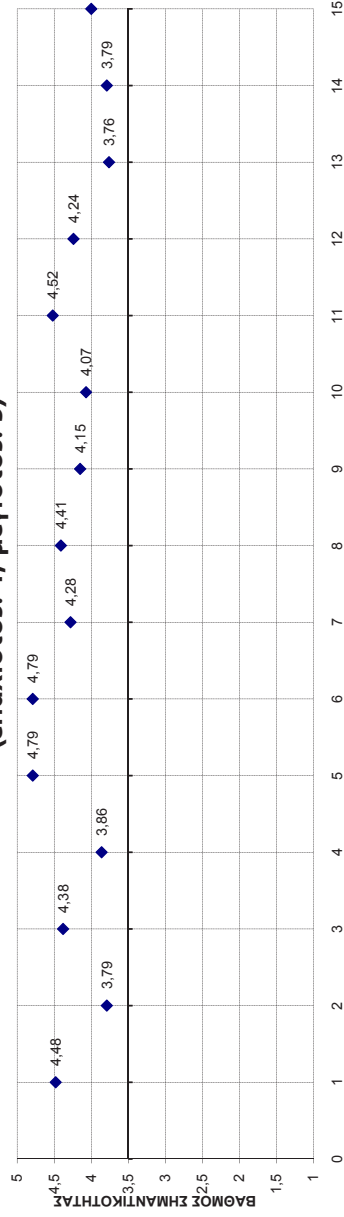
	Δραστηριότητες	Βαθμός σημαντικότητας	Τυπική απόκλιση
1.	Ο εκπαιδευτικός αυτοπαρουσιάζεται και ενημερώνει για το ρόλο του τους εκπαιδευόμενους.	4,48	0,69
2.	Οργανώνει την αλληλογνωριμία των εκπαιδευομένων.	3,79	0,92
3.	Αναφέρεται συνοπτικά στο περιεχόμενο γενικά του γραμματισμού.	4,38	0,86
4.	Αναλύει το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής συνάντησης.	3,86	1,04
5.	Δίνει το λόγο, συντονίζει και εμπυχώνει τους εκπαιδευόμενους.	4,79	0,49

6.	Ακούει με προσοχή και επαναδιατυπώνει τα κυριότερα σημεία δίνοντας τις αναγκαίες διευκρινίσεις.	4,79	0,49
7.	Κάνει επιμέρους ανακεφαλαιώσεις	4,28	0,53
8.	Ξεκινά εκ νέου τη συζήτηση με τις κατάλληλες ερωτήσεις.	4,41	0,57
9.	Επικεντρώνει τους εκπαιδευόμενους στο αντικείμενο της εκπαίδευσης.	4,15	0,77
10.	Διαχειρίζεται το χρόνο που αναλογεί σε κάθε φάση της εκπαιδευτικής συνάντησης.	4,07	0,72
11.	Αναθέτει συλλογικές ή / και εξατομικευμένες δραστηριότητες στους εκπαιδευόμενους.	4,52	0,77

12.	Προβαίνει σε συνολική ανακεφαλαίωση του μαθήματος και καταλήγει σε συμπεράσματα.	4,24	0,69
13.	Κρατά σημειώσεις για την εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τα κυριότερα σημεία της συνάντησης, καθώς και για τα ενδεχόμενα κρίσιμα περιστατικά.	3,76	0,95
14.	Συλλέγει δεδομένα για την αποτίμηση της προόδου των εκπαιδευομένων	3,79	0,83
15.	Συλλέγει δεδομένα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων / ικανοτήτων στους εκπαιδευόμενους και για την αξιολόγηση της εκπαίδευσης.	4	0,77

N = 29

Διάγραμμα 2 ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ (ελάχιστος: 1, μέγιστος: 5)

1. Ο εκπαιδευτικός αυτοπαρουσιάζεται και ενημερώνει για το ρόλο του τους εκπαιδευόμενους.
2. Οργανώνει την αλληλογνωριμία των εκπαιδευομένων.
3. Αναφέρεται συντοπικά στο περιεχόμενο γενικά του γραμματισμού.
4. Αναλύει το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής συνάντησης.
5. Δίνει το λόγο, συντονίζει και εμπιστώνει τους εκπαιδευόμενους.
6. Ακούει με προσοχή και επαναδιατυπώνει τα κυριότερα σημεία δίνοντας τις αναγκαίες διευκρινίσεις.
7. Κάνει επιμέρους ανακεφαλαιώσεις
8. Ξεκινά εκ νέου τη συζήτηση με τις κατάλληλες ερωτήσεις.
9. Επικεντρώνει τους εκπαιδευόμενους στο αντικείμενο της εκπαίδευσης.
10. Διαχειρίζεται το χρόνο που αναλογεί σε κάθε φάση της εκπαιδευτικής συνάντησης.
11. Αναθέτει συλλογικές ή / και εξατομικευμένες δραστηριότητες στους εκπαιδευόμενους.
12. Προβλέπει σε συνολική ανακεφαλαίωση του μαθήματος και καταλήγει σε συμπεράσματα.
13. Κρατά σημειώσεις για την εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τα κυριότερα σημεία της συνάντησης, καθώς και για τα ενδεχόμενα κρίσιμα περιστατικά.
14. Συλλέγει δεδομένα για την αποτίμηση της προόδου των εκπαιδευομένων
15. Συλλέγει δεδομένα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων / ικανοτήτων στους εκπαιδευόμενους και για την αξιοποίηση της εκπαίδευσης.

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 2, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν περισσότερο σημαντικές κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του εκπαιδευτικού έργου τις δραστηριότητες:

συντονισμός και εμπύχωση των εκπαιδευομένων, με μικρή απόκλιση των απαντήσεων και συνεπώς ισχυρή τάση των εκπαιδευτικών προς ομοφωνία,

ενεργητική ακρόαση, επαναδιατύπωση και διευκρινίσεις, με επίσης μικρή απόκλιση και τάση προς ομοφωνία,

ανάθεση δραστηριοτήτων στους εκπαιδευόμενους με κάποια απόκλιση των απαντήσεων.

Λιγότερο σημαντικές για τη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού έργου οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τις δραστηριότητες:

σημειώσεις για την εκπαιδευτική διαδικασία και τα κρίσιμα περιστατικά, με μεγάλη απόκλιση των απαντήσεων,

συλλογή δεδομένων για την αποτίμηση της προόδου των εκπαιδευομένων, με αρκετά μεγάλη απόκλιση των απαντήσεων,

οργάνωση της αλληλογνωριμίας των εκπαιδευομένων με μεγάλη απόκλιση των απαντήσεων.

Σε όλες τις δραστηριότητες ο μέσος όρος του βαθμού σημαντικότητας είναι μεγαλύτερος του 3,5 με μέγιστο το 5 (διάγραμμα 2). Συνεπώς, όλες οι δραστηριότητες κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του εκπαιδευτικού έργου θεωρούνται από τους εκπαιδευτικούς σημαντικές, με κάποιες διαφοροποιήσεις.

Μεγάλες αποκλίσεις των απαντήσεων σημειώνονται στην ανάληψη του περιεχομένου των εκπαιδευτικών συναντήσεων και στην καταγραφή των κρίσιμων περιστατικών. Πρόκειται για δραστηριότητες που μάλλον δεν εμπίπτουν στην τεχνογνωσία των

εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Υπογραμμίζουμε ότι οι εκπαιδευτικοί ομόφωνα θεωρούν ως σημαντικότερες δραστηριότητες τους κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του εκπαιδευτικού έργου το συντονισμό, την εμπύχωση των εκπαιδευομένων και την ενεργητική ακρόαση.

γ. Μετά το εκπαιδευτικό έργο

- Εξέταση γραπτών εργασιών των εκπαιδευομένων.
- Σύνταξη περιοδικής σύντομης έκθεσης (ημερολόγιο εργασίας).
- Αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού του έργου και επανασχεδιασμός του.
- Συστηματική καταγραφή δεδομένων για την αξιολόγηση της εκπαίδευσης.

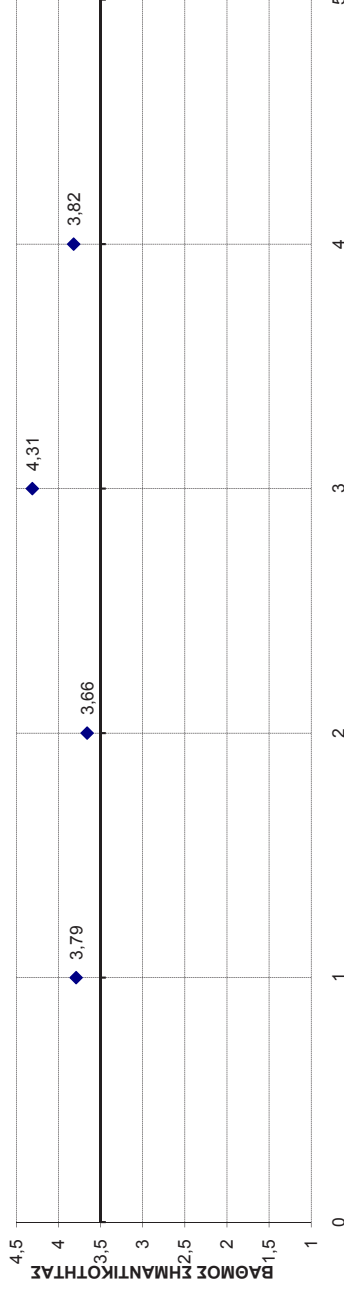
Πίνακας 3

Απόψεις των εκπαιδευτικών για το βαθμό σημαντικότητας των δραστηριοτήτων μετά το εκπαιδευτικό έργο (μέγιστος: 5)

	Δραστηριότητες	Βαθμός σημαντικότητας	Τυπική απόκλιση
1.	Εξέταση γραπτών εργασιών των εκπαιδευομένων	3,79	1,05
2.	Περιοδική σύνταξη σύντομης έκθεσης (ημερολόγιο εργασίας)	3,66	0,77
3.	Αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού του έργου και επανασχεδιασμός	4,31	0,85
4.	Συστηματική καταγραφή δεδομένων για την αξιολόγηση της εκπαίδευσης	3,82	0,9

N = 29

Διάγραμμα 3
ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ
(ελάχιστος: 1, μέγιστος: 5)

1. Εξέταση γραπτών εργασιών των εκπαιδευομένων
2. Περιοδική σύνταξη σύντομης έκθεσης (ημερολόγιο εργασίας)
3. Αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού του έργου και επανασχεδιασμός
4. Συστηματική καταγραφή δεδομένων για την αξιολόγηση της εκπαίδευσης

Από τον πίνακα 3 προκύπτει ότι ο βαθμός σημαντικότητας των δραστηριοτήτων των εκπαιδευτικών **μετά** το εκπαιδευτικό έργο, γενικά, θεωρείται μικρότερος, σε σύγκριση με το βαθμό σημαντικότητας των δραστηριοτήτων **πριν** και **κατά τη διάρκεια** του εκπαιδευτικού έργου. Καταγράφηκαν μόνο τέσσερις δραστηριότητες, εκ των οποίων μόνο για τη μια ο μέσος όρος των απαντήσεων ξεπερνάει το 4 (βλ. διάγραμμα 3).

Μετά το εκπαιδευτικό έργο, μεγαλύτερος βαθμός σημαντικότητας αποδίδεται από τους εκπαιδευτικούς στην αυτοαξιολόγησή τους και στον επανασχεδιασμό της διδασκαλίας τους, με αρκετά μεγάλη διασπορά των απαντήσεων. Φαίνεται ότι ένας σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών στα ΣΔΕ έχει υπερβεί τις παγιωμένες εκπαιδευτικές πρακτικές και έχει αναπτύξει νέες δημιουργικές δραστηριότητες.

Η περιοδική σύνταξη σύντομης έκθεσης για την πορεία του εκπαιδευτικού έργου έχει από τους μικρότερους δείκτες σημαντικότητας. Σχετικά μικρό δείκτη σημαντικότητας έχουν και οι δραστηριότητες:

- Εξέταση γραπτών εργασιών των εκπαιδευομένων, με πολύ μεγάλη διασπορά των απαντήσεων,
- Συστηματική καταγραφή δεδομένων για την αξιολόγηση της εκπαίδευσης, με επίσης μεγάλη διασπορά απαντήσεων.

Φαίνεται ότι ενώ οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν για την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού τους έργου, διαφωνούν – και μεταξύ τους – για τη συλλογή δεδομένων με σκοπό την αξιολόγηση της εκπαίδευσης και για την εξέταση των εργασιών των εκπαιδευομένων.

4. Οι δεξιότητες των εκπαιδευτικών

Ανεξάρτητα από τα προσόντα τους, για τη δημιουργική και αποτελεσματική άσκηση του ρόλου τους, όλοι οι εκπαιδευτικοί των ΣΔΕ είναι απαραίτητο να διαθέτουν ορισμένες **δεξιότητες - κλειδιά**. Οι δεξιότητες αυτές είναι:

- Η ανάλυση της εκπαιδευτικής κατάστασης.
- Η ανάλυση των αναγκών και των προσδοκιών των εκπαιδευομένων.
- Η επικοινωνία, συνεργασία, διαπραγμάτευση, αντιμετώπιση αντιθέσεων.
- Η εμπύχωση των εκπαιδευομένων.
- Η στοχοθεσία, ο προγραμματισμός και η λήψη αποφάσεων.
- Η χρήση νέων τεχνολογιών και εκπαιδευτικών μέσων.
- Ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού έργου στο πλαίσιο των βασικών αρχών των ΣΔΕ
- Η εξεύρεση και επεξεργασία εναλλακτικών λύσεων για τα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στο εκπαιδευτικό τους έργο.
- Η ανάπτυξη θετικής σχέσης με τους εκπαιδευόμενους.
- Η ανάληψη πρωτοβουλιών και η ανάπτυξη δημιουργικών δράσεων.
- Η ενεργητική εμπλοκή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Η ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών με τοπικούς πολιτικούς, κοινωνικούς και επαγγελματικούς φορείς.
- Η ανάλυση των παιδαγωγικών πρακτικών τους.
- Η αξιολόγηση της πορείας του εκπαιδευτικού τους έργου και η αυτοαξιολόγηση.

Πίνακας 4

Απόψεις των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ για το βαθμό σημαντικότητας των δεξιοτήτων που χρειάζεται να διαθέτουν (μέγιστος: 5)

	Δεξιότητες	Βαθμός σημαντικότητας	Τυπική απόκλιση
1	Η ανάλυση της εκπαιδευτικής κατάστασης.	4,04	0,73
2	Η ανάλυση των αναγκών και των προσδοκιών των εκπαιδευομένων.	4,57	0,5
3	Η επικοινωνία, συνεργασία, διαπραγμάτευση, αντιμετώπιση αντιθέσεων.	4,69	0,54
4	Η εμπύχωση των εκπαιδευομένων.	4,9	0,31
5	Η στοχοθεσία, ο προγραμματισμός και η λήψη αποφάσεων.	4,55	0,63

6	Η χρήση νέων τεχνολογιών και εκπαιδευτικών μέσων.	4,14	0,74
7	Ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού έργου στο πλαίσιο των βασικών αρχών των ΣΔΕ.	4,17	0,93
8	Η εξεύρεση και επεξεργασία εναλλακτικών λύσεων για τα προβλήματα και τις δυσκολίες που παρουσιάζονται στο εκπαιδευτικό του έργο.	4,59	0,57
9	Η ανάπτυξη θετικής σχέσης με τους εκπαιδευόμενους.	4,86	0,44
10	Η ανάληψη πρωτοβουλιών και η ανάπτυξη δημιουργικών δράσεων.	4,52	0,57
11	Η ενεργητική εμπλοκή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία.	4,79	0,41

12	Η ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών με τοπικούς πολιτιστικούς, κοινωνικούς και επαγγελματικούς φορείς.	3,62	0,9
13	Η ανάλυση των παιδαγωγικών πρακτικών τους.	3,89	0,8
14	Η αξιολόγηση της πορείας του εκπαιδευτικού τους έργου και η αυτοαξιολόγηση.	4,45	0,78

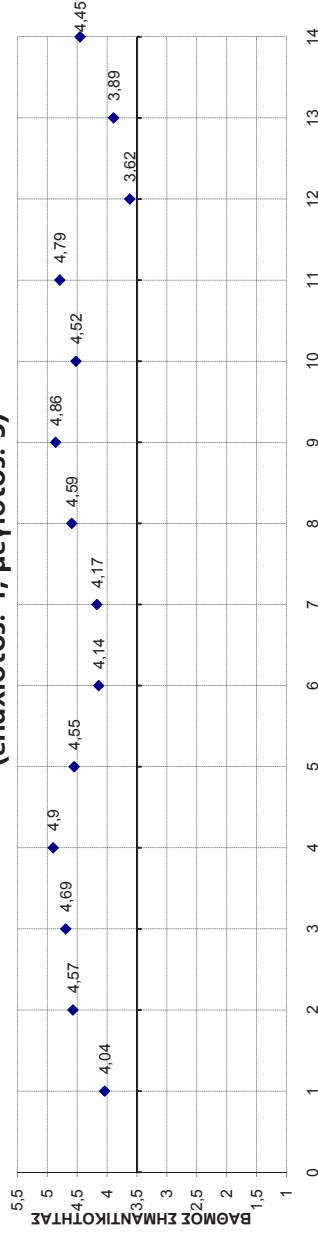
N = 29

Διάγραμμα 4

ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ

(ελάχιστος: 1, μέγιστος: 5)

1. Η ανάπτυξη της εκπαιδευτικής κατάστασης.
2. Η ανάπτυξη των αναγκών και των προσδοκιών των εκπαιδευόμενων.
3. Η επικοινωνία, συνεργασία, διαπραγμάτευση, αντιμετώπιση αντιθέσεων.
4. Η εμπύκνωση των εκπαιδευόμενων.
5. Η στοχοθεσία, ο προγραμματισμός και η πλήρη αποφόσων.
6. Η χρήση νέων τεχνολογιών και εκπαιδευτικών μέσων.
7. Ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού έργου στο πλαίσιο των βασικών αρχών των ΣΔΕ.
8. Η εξεύρεση και επεξεργασία εναλλακτικών λύσεων για τα προβλήματα και τις δυσκολίες που παρουσιάζονται στο εκπαιδευτικό του έργο.
9. Η ανάπτυξη θετικής σχέσης με τους εκπαιδευόμενους.
10. Η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και η ανάπτυξη δημιουργικών δράσεων.
11. Η ενεργητική εμπλοκή των εκπαιδευόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία.
12. Η ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών με τοπικούς πολιτιστικούς, κοινωνικούς και επαγγελματικούς φορείς.
13. Η ανάπτυξη των παιδαγωγικών πρακτικών τους.
14. Η αξιολόγηση της πορείας του εκπαιδευτικού τους έργου και η αυτοαξιολόγηση.

Από τον πίνακα 4 προκύπτει ότι οι δεξιότητες των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ που οι ίδιοι θεωρούν σημαντικότερες είναι:

- Η εμπύχωση των εκπαιδευομένων, σχεδόν ομόφωνα και με ελάχιστη διασπορά των απαντήσεων,
- η ανάπτυξη θετικής σχέσης με τους εκπαιδευόμενους, με μικρή διασπορά,
- η ενεργητική εμπλοκή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία, με επίσης μικρή διασπορά.

Λιγότερο σημαντικές δεξιότητες θεωρούνται:

- η ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών με τοπικούς κοινωνικούς, πολιτιστικούς και επαγγελματικούς φορείς, με αρκετά μεγάλη διασπορά των απαντήσεων,
- η ανάληψη των εκπαιδευτικών πρακτικών τους, με αρκετά μεγάλη διασπορά.

Όλες οι προτεινόμενες δεξιότητες έχουν βαθμό σημαντικότητας μεγαλύτερο του 3,5 (διάγραμμα 4). Όμως, θα πρέπει να επιστήμνουμε ότι ο μικρότερος βαθμός σημαντικότητας αποδίδεται από τους εκπαιδευτικούς στη δεξιότητα ανάπτυξης σχέσεων και συνεργασιών με τοπικούς φορείς. Όπως γνωρίζουμε από την ανάληψη των δημογραφικών και επαγγελματικών χαρακτηριστικών των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ, πρόκειται για διδάσκοντες με υψηλό επίπεδο σπουδών, επιμόρφωση και μακρόχρονη διδακτική εμπειρία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συνεπώς έχουν σχετικά αποκρυσταλλωμένες εκπαιδευτικές πρακτικές, οι οποίες συχνά εκφράζονται όχι ως συνειδητές επιλογές αλλά ως «σιωπηρή γνώση», που στην περίπτωση των ΣΔΕ χρειάζεται να διευρυνθεί για να συμπεριλάβει τη σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοι-

νωνία, με σκοπό την κοινωνική και επαγγελματική ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων.

Ωστόσο, η διασπορά των απαντήσεων στις θεωρούμενες ως λιγότερο σημαντικές δεξιότητες δείχνει ότι τουλάχιστον ένα μέρος των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ έχει υπερβεί τις παγιωμένες εκπαιδευτικές πρακτικές, ή τουλάχιστον θεωρεί ότι η υπέρβασή τους είναι αναγκαία.

Ιδιαίτερα θετική για την εξέλιξη του Προγράμματος είναι η άποψη των εκπαιδευτικών για τον υψηλό βαθμό σημαντικότητας των δραστηριοτήτων εμπύχωσης των εκπαιδευομένων, ανάπτυξης θετικής σχέσης μαζί τους και ενεργητικής εμπλοκής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ελάχιστη έως μικρή διασπορά των απαντήσεων για τη σημαντικότητα αυτών των δραστηριοτήτων δείχνει μια ισχυρή τάση ομοφωνίας των εκπαιδευτικών. Οι απόψεις αυτές, ιδιαίτερα στο μέτρο που πραγματώνονται στο καθημερινό εκπαιδευτικό έργο, δείχνουν υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών και συνειδητή διαφοροποίηση και διεύρυνση του ρόλου τους.

5. Άξονες εξειδίκευσης

Η εξειδίκευση των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ για την ολόπλευρη άσκηση του ρόλου τους απαιτεί:

1. **Γνώση του περιεχομένου** που διδάσκουν, δηλαδή των επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων που συγκροτούν το αντικείμενο διδασκαλίας.

Η γνώση του περιεχομένου από τον εκπαιδευτικό εξασφαλίζεται:

- από τις αρχικές σπουδές του,
- από τη συνεχιζόμενη επιμόρφωσή του,
- από την επαγγελματική του εμπειρία.

2. **Παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες/ικανότητες** προκειμένου να εξασφαλιζεται η μετάδοση των γνώσεων και της τεχνογνωσίας. Αυτές οι γνώσεις και οι δεξιότητες/ικανότητες είναι ταυτόχρονα οργανωσιακές, όπως η διαπραγμάτευση ή ο σχεδιασμός ενός σχεδίου δράσης, και καθαρά παιδαγωγικές όπως η ικανότητα να προσδιορίζονται, να αποσαφηνίζονται και να καθίστανται επιχειρησιακοί οι στόχοι του Προγράμματος κατά τη διδασκαλία, σε σύνδεση με το συγκεκριμένο γραμματισμό, η ικανότητα να παρακινείται το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων για μάθηση, κ.ά.

3. **Τεχνικές γνώσεις**, για τη χρησιμοποίηση διαφόρων εκπαιδευτικών μέσων και μεθόδων, όπως η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, η χρήση οπτικοακουστικών μέσων, η χρήση διαφόρων τεχνικών έκφρασης κ.λπ.

4. **Κοινωνικές και πολιτικές γνώσεις**, για την ανάπτυξη της ικανότητας των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ:

- να αναλύουν κριτικά τους εκπαιδευτικούς θεσμούς και τους κοινωνικο-οικονομικούς μηχανισμούς,
- να εφαρμόζουν εκπαιδευτικές στρατηγικές και μεθόδους που συμβάλλουν στην κοινωνική και εργασιακή ανέλιξη των εκπαιδευομένων,
- να συνδέουν το περιεχόμενο της εκπαίδευσης με την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη και την τοπική κοινωνία.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, ο ρόλος του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ δεν συνίσταται μόνο στο να **οργανώνει** και να **μεταδίδει** γνώσεις (το περιεχόμενο της εκπαίδευσης). Ο εκπαιδευτικός στο ΣΔΕ κατά κύριο λόγο οργανώνει και υλοποιεί πολύπλευρες και πολύτροπες διαδικασίες μάθησης (βλ. σχήμα 1). Η δραστηριότητά του δεν περιορίζεται στη μετάδοση ενός περιεχομένου, αλλά επεκτείνεται και στην προετοιμασία και στη διαχείριση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επωμίζεται τη λειτουργία **συντονισμού** και **εμπύκωσης** της ομάδας, στο πλαίσιο της οποίας θα πρέπει να αναπτύσσει σχέσεις, να διαπραγματεύεται τις ανάγκες, να παρακινεί τους εκπαιδευόμενους να δραστηριοποιηθούν, να τους συνδέει με τις πηγές της γνώσης, να ενθαρρύνει την ανάπτυξη πνεύματος πρωτοβουλίας και να δημιουργεί θετικό παιδαγωγικό κλίμα. Όπως διαπιστώσαμε, οι εκπαιδευτικοί έχουν επίγνωση αυτής της διάστασης του ρόλου τους και θεωρούν ότι οι αντίστοιχες δραστηριότητες έχουν υψηλό βαθμό σημαντικότητας.

Ο εκπαιδευτικός των ΣΔΕ χρειάζεται, επίσης, να έχει επίγνωση των δυνατοτήτων και των περιορισμών που εμπεριέχει κάθε εκπαιδευτική κατάσταση, καθώς και δεξιότητες/ικανότητες αντι-

μετώπισης πολύπλοκων και συχνά συγκρουσιακών καταστάσεων. Σημειώνουμε ότι η αυταξιολόγηση, που θεωρείται υψηλού βαθμού σημαντικότητας από τους εκπαιδευτικούς, συμβάλλει ουσιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Στο διευρυμένο ρόλο του εκπαιδευτικού των ΣΔΕ εντάσσεται και η σύνδεση της εκπαίδευσης με τον κόσμο της εργασίας και την τοπική κοινωνία. Ο εκπαιδευτικός στο ΣΔΕ αναλύει την τοπική κοινωνικο-οικονομική κατάσταση και διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους να έρθουν σε επαφή με τοπικούς φορείς για την απασχόληση και την κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη.

Επίσης, ο εκπαιδευτικός στο ΣΔΕ ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να αξιοποιήσουν τις υπάρχουσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, εφόσον το θέλουν και έχουν τη δυνατότητα μετά την αποφοίτησή τους από το ΣΔΕ.

Η εγγραφή των αποφοίτων των ΣΔΕ σε Τ.Ε.Ε., ακόμη και σε Λύκειο, καθώς και η παρακολούθηση προγραμμάτων αρχικής ή/και συνεχιζόμενης κατάρτισης πρέπει να αναπτύσσεται ως εφικτή δυνατότητα των εκπαιδευομένων σε όλη τη διάρκεια της φοίτησής τους στο ΣΔΕ.

Σχήμα 1

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΑ ΣΔΕ

	Οργάνωση περιεχομένου	Συντονισμός και εμπύχωση ομάδας	Αυτοέλεγχος	Σύνδεση με φορείς για την απασχόληση, την εκπαίδευση και κατάρτιση και με την τοπική κοινωνία
ΓΝΩΣΕΙΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργασία του σκοπού και των εκπαιδευτικών στόχων • Εκπόνηση ή/και προσαρμογή, ή αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού • Αξιολόγηση 	<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση αναγκών και των ατομικών προσδοκιών • Εκπαιδευτικές μέθοδοι • Μέθοδοι εμπύχωσης • Δυναμική της ομάδας 	<ul style="list-style-type: none"> • Επίγνωση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών, καθώς και των περιορισμών που οι ίδιοι θέτουμε 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση κοινωνικο-οικονομικής, πολιτιστικής και εκπαιδευτικής κατάστασης • Φορείς και δυνατότητες απασχόλησης • Φορείς και διαδικασίες κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης
ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ιεράρχηση διδακτικών στόχων και προτεραιοτήτων • Προγραμματισμός • Διαπραγμάτευση • Χρήση εκπαιδευτικών μέσων και υλικού 	<ul style="list-style-type: none"> • Συντονισμός ομάδας • Επικοινωνία • Παρακίνηση και ηγεσία ομάδας • Λήψη αποφάσεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιμέτωπιση πολύηθκων καταστάσεων • Αντιμέτωπιση συγκρούσεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση με φορείς για θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ή/και κοινωνικής ανάπτυξης • Προσαρμογή της εκπαίδευσης στις υπάρχουσες δυνατότητες και προοπτικές μετά το πρόγραμμα
ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Επιμονή στους σκοπούς του προγράμματος • Αποδοχή των αναγκών και συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους για την προσαρμογή του περιεχομένου 	<ul style="list-style-type: none"> • Εμπιστοσύνη στην ομάδα • Δημιουργία θετικού παιδαγωγικού κλίματος • Συνεργατικότητα 	<ul style="list-style-type: none"> • Αυτοεκτίμηση • Αυτοπειθαρχία • Θέληση για δράση 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση πρωτοβουλιών για σύνδεση με τοπικούς φορείς. • Ενθάρρυνση των εκπαιδευομένων για αξιοποίηση εκπαιδευτικών ευκαιριών.

Η ανάπτυξη του προβληματισμού για το ρόλο του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ είναι πολύ σημαντική, δεδομένου ότι ο εκπαιδευτικός δεν είναι μόνο αυτός που κατέχει μια γνώση την οποία πρέπει να μεταδώσει, είναι παράλληλα «διευκολυντής» που προσπαθεί να δημιουργήσει θετικό παιδαγωγικό κλίμα και να αναπτύξει τη διαδικασία μάθησης, με την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων.

Ο εκπαιδευτικός των ΣΔΕ είναι διαμεσοληβητής και διευκολυντής, δεδομένου ότι κάθε παιδαγωγική επιβίβλη τη δημιουργία ενός κλίματος συνεργασίας και συγχρόνως τη διευκόλυνση της δράσης για μάθηση, η οποία σχετίζεται με το αντικείμενο της εκπαίδευσης.

Στο βαθμό που οι εκπαιδευόμενοι είναι ενήλικες, ο εκπαιδευτικός καθίσταται *πρόσωπο-βασική πηγή γνώσης*, διευκολυντής της μάθησης, σύμβουλος και διαμεσοληβητής. Είναι κατά κύριο λόγο δημιουργός ευνοϊκών συνθηκών μάθησης, παρά κάποιος που απαγγέλλει γνώσεις. Διευκολύνει και συντονίζει τη συνάντηση της ομάδας των εκπαιδευομένων στο χώρο, στο χρόνο και σε ένα οργανωτικό πλαίσιο, στο οποίο η πράξη της μάθησης καθίσταται εφικτή και καρποφόρα.

Ο εκπαιδευτικός των ΣΔΕ χρειάζεται, συνεπώς, να έχει υψηλό επίπεδο **αυτοελέγχου**, να αποδέχεται τις αμφισβητήσεις των εκπαιδευομένων, εφόσον είναι ενήλικες, να ακούει ενεργητικά τις κριτικές για τις εκπαιδευτικές επιλογές του, για τον τρόπο της διδασκαλίας του ή τον τρόπο που καθοδηγεί τις δραστηριότητες, να αναγνωρίζει την πιθανή άγνοιά του για κάποιο θέμα και τις ελλείψεις του και να δέχεται να μαθαίνει από τους εκπαιδευόμενους.

Ταυτόχρονα, ο εκπαιδευτικός των ΣΔΕ χρειάζεται να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει πολύπλοκες και συγκρουσιακές καταστάσεις.

Παράλληλα, παρά την υποστήριξη της λειτουργίας του ΣΔΕ από σύμβουλο σταδιοδρομίας, ο ρόλος του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ περιλαμβάνει και τη συμβολή του στη σύνδεση των εκπαιδευομένων με τον κόσμο της εργασίας, τους θεσμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης και με την τοπική κοινωνία. Σ' αυτό ακριβώς το πεδίο δραστηριοποίησης των εκπαιδευτικών φαίνεται να υπάρχει διάσταση απόψεων μεταξύ τους, στο μέτρο που ορισμένοι το θεωρούν χαμηλού βαθμού σημαντικότητας.

6. Τυπολογία διαδικασιών εξειδίκευσης

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ δεν περιορίζεται στη μετάδοση γνώσεων ή/και τεχνογνωσίας. Η αντιμετώπιση της υποεκπαίδευσης και του κοινωνικού αποκλεισμού προϋποθέτει ότι οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν έναν ευρύτερο κοινωνικο-εκπαιδευτικό ρόλο, στον οποίο ήδη αναφερθήκαμε. Εξάλλου, σύμφωνα με τις αρμόδιες εκπαιδευτικές αρχές⁷:

«Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην «εκπαίδευση των εκπαιδευτών» που θα τους επιτρέψει να προσαρμοστούν στα καινούρια δεδομένα, καθώς επίσης και στις καινούριες εκπαιδευτικές μεθόδους. Αυτό το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προϋποθέτει «αρχική εκπαίδευση» των καθηγητών προτού λάβουν μέρος στο πρόγραμμα και «διάρκη εκπαίδευση» κατά την διάρκεια του προγράμματος».

Το ερώτημα είναι ποια διαδικασία και ποιο περιεχόμενο απαιτείται για την εξειδίκευση των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ, προκειμένου να ανταποκρίνονται στο διευρυμένο ρόλο τον οποίο έχουν επωμισθεί.

Η **παράλληλη επιμόρφωση** των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ φαίνεται ότι αποτελεί εκ των πραγμάτων την πιο ρεαλιστική δυνατότητα συνεχιζόμενης εξειδίκευσής τους. Ως παράλληλη επιμόρφωση θεωρούμε τη συνεχιζόμενη εξειδίκευση των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ που έχουν διδακτική εμπειρία και ήδη εργάζονται. Συνεπώς, είναι παράλληλα εκπαιδευτικοί σε ΣΔΕ και ειδικευόμενοι.

⁷ Στο ίδιο, σελ. 18

Η παράλληλη επιμόρφωση εκπαιδευτικών των ΣΔΕ μπορεί να περιλαμβάνει δυο διακριτές διαδικασίες συνεχιζόμενης εξειδίκευσης (βλ. σχήμα 2).

Πιο συγκεκριμένα, οι διαδικασίες συνεχιζόμενης εξειδίκευσης εκπαιδευτικών ΣΔΕ διακρίνονται σε:

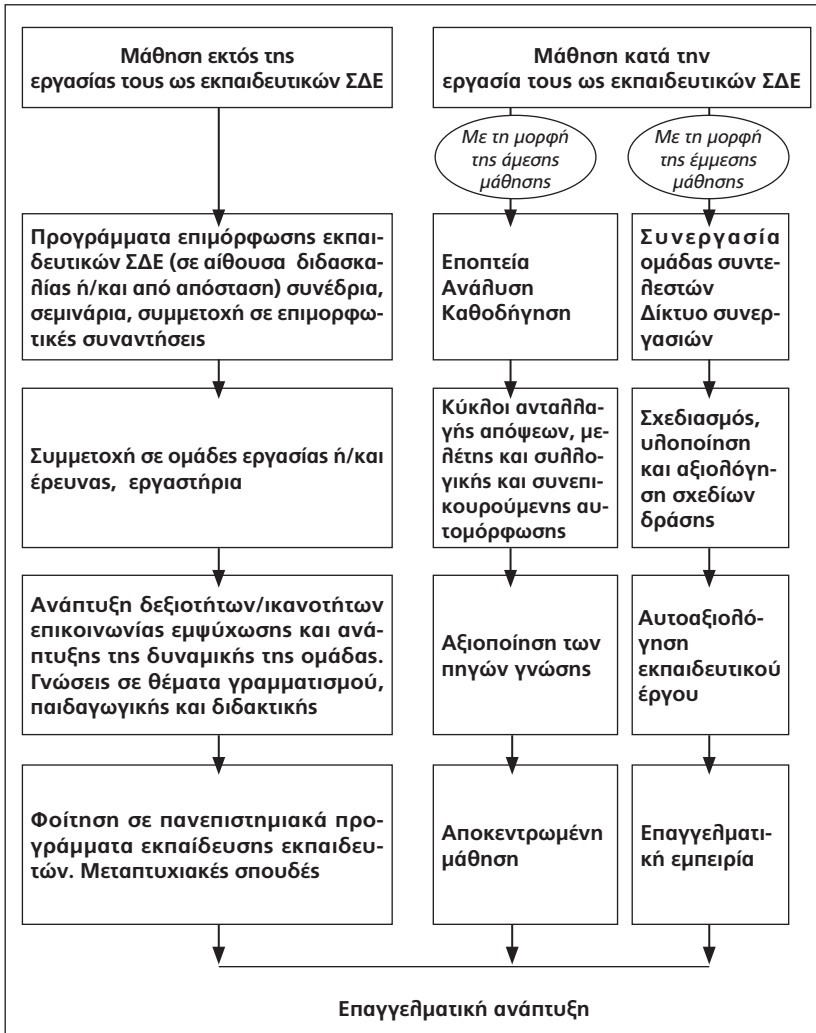
i. Μάθηση εκτός της εργασίας τους ως εκπαιδευτικών σε ΣΔΕ.

ii. Μάθηση κατά τη διάρκεια της εργασίας τους ως εκπαιδευτικών σε ΣΔΕ:

- με τη μορφή της άμεσης μάθησης,
- με τη μορφή της έμμεσης μάθησης.

Σχήμα 2

Διαδικασίες συνεχιζόμενης εξειδίκευσης εκπαιδευτικών ΣΔΕ

Η συνεχιζόμενη εξειδίκευσή τους μπορεί, λοιπόν, να πραγματοποιείται τόσο εκτός όσο και εντός της εργασίας τους ως εκπαιδευτικών σε ΣΔΕ.

Στην **εξωσχολική** επιμόρφωση, η έμφαση επικεντρώνεται περισσότερο στην ανάπτυξη των γνώσεων των εκπαιδευτικών. Αντίθετα, στην **ενδοσχολική** επιμόρφωση η έμφαση επικεντρώνεται κυρίως στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων, καθώς και στην ανάπτυξη θετικών στάσεων και συμπεριφορών και στην επίλυση των προβλημάτων και των δυσλειτουργιών που αντιμετωπίζονται.

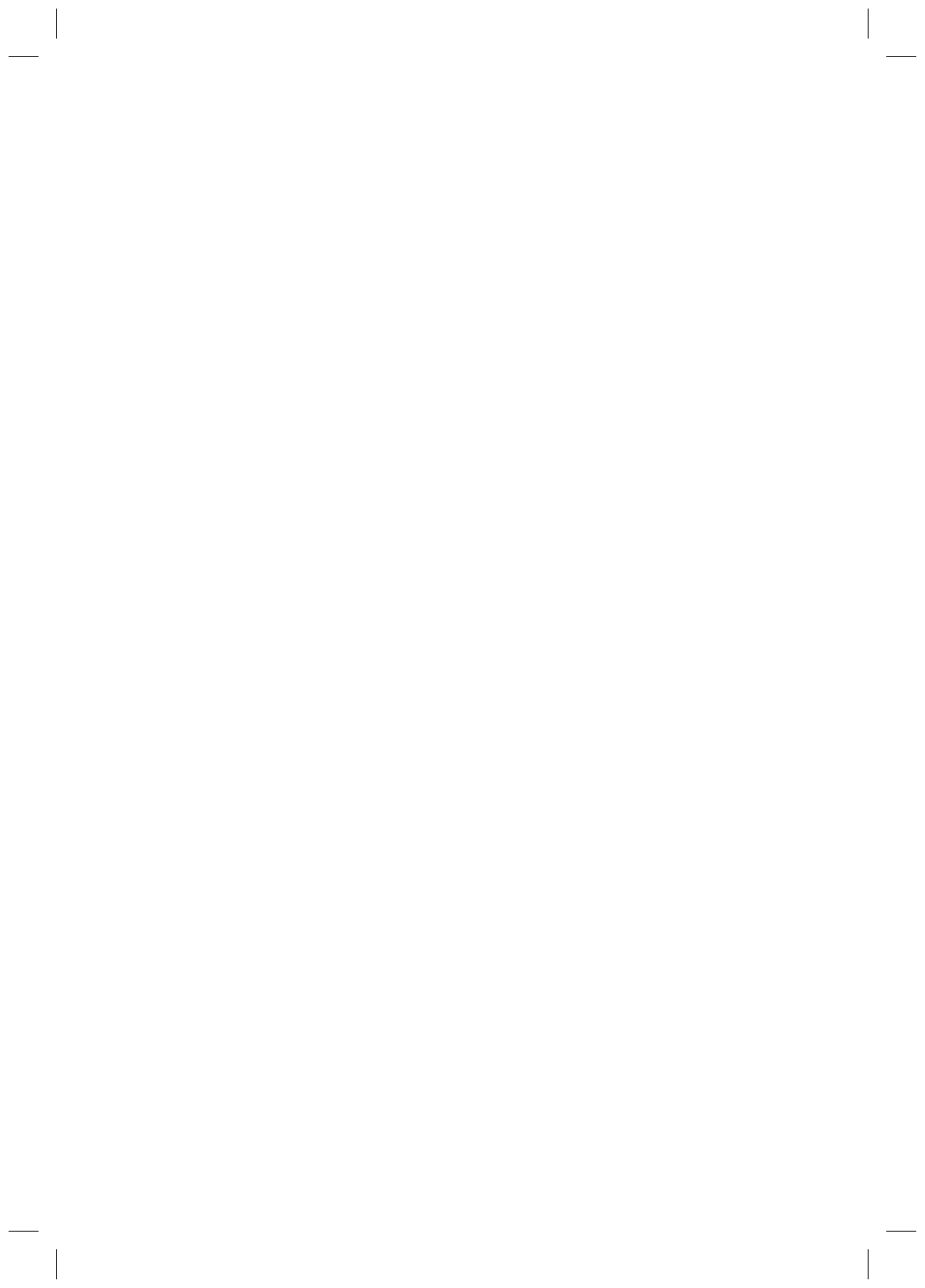
Μια άλλη διάσταση της συνεχιζόμενης εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών ΣΔΕ είναι η ανάπτυξη ερευνητικών δεξιοτήτων και κριτικής στάσης όσον αφορά της παγιωμένες εκπαιδευτικές πρακτικές, καθώς και η ενδυνάμωσή τους στο πλαίσιο της εξωσχολικής τους επιμόρφωσης, προκειμένου να διαφοροποιήσουν ακόμη περισσότερο το έργο τους, ανταποκρινόμενοι πληρέστερα στις ανάγκες των εκπαιδευομένων και συνδέοντας το σχολείο με την τοπική κοινωνία: με την τοπική αυτοδιοίκηση και με κοινωνικούς, πολιτιστικούς, εκπαιδευτικούς και επαγγελματικούς φορείς.

Βιβλιογραφία

- Βεργίδης Δ., *Μελέτη για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών της αρχικής ομάδας που θα εκπαιδεύσει τους εκπαιδευτές εκπαιδευτών και για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών των εκπαιδευτών ανά κατηγορία*, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, Μάρτιος, 2002.
- Βεργίδης Δ., *Μελέτη για τις προδιαγραφές του περιεχομένου των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών*, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, Απρίλιος 2002.
- Βεργίδης Δ. (2003), *Η εξειδίκευση των εκπαιδευτών: Απόψεις στελεχών της εκπαίδευσης ενηλίκων και καταρτιζομένων*, Το Βήμα των κοινωνικών επιστημών, τευχ. 35, σελ. 161-180.
- Descy P., Tessaring M. (2002) *Κατάρτιση και μάθηση με στόχο την απόκτηση ικανοτήτων*, CEDEFOP, Λουξεμβούργο.
- Δούκας Χ. (2003), *Δια βίου μάθηση. Ταυτότητες, πολιτίες, πολιτικές*, Αθήνα, ΥΠΕΠΘ, ΓΓΕΕ, ΙΔΕΚΕ.
- Greig F.W. (1997), *Enterprise training*, στο *International Journal of Manpower*, τομ. 18, τευχ. 1 / 2, σελ. 185-205.
- ISFOL (1998), *Trainers standards. A national model for trainers' competences towards the accreditation of qualifications*, Ρώμη.

- Κοσμόπουλος Α. (1990), *Σχεσιοδυναμική παιδαγωγική του προσώπου*, Αθήνα, εκδ. Γρηγόρη.
- Minton D. (1997), *Teaching skills in further and adult education*, εκδ. City & Guilds/ Thomson Learning, revised second edition.
- Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, *Ζήτηση συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κίνητρα ενδιαφερομένων στην Ελλάδα (1998-2000)*, επιστημονικός υπεύθυνος Σ. Παπαϊωάννου, <http://www.inegsse/enimerwsi-61-62-doc3.html>.
- Συλλογικό έργο, Ευρωπαϊκό Ερευνητικό Πρόγραμμα SAEDA. *Στρατηγικές βελτίωσης της εκπαίδευσης ενηλίκων σε περιφερειακά πλαίσια. Οι απόψεις στελεχών και εκπαιδευομένων: συγκριτική δελφική έρευνα*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πρόγραμμα Σωκράτης, 2000.
- Velde Ch., Cooper T., Gerber R. (1994), *Training the trainers in Australias' adults and community education sector*, στο *Education and Training*, τομ. 36, τευχ. 6, σελ. 20-25.
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, *Αξιολόγηση επιχειρησιακού προγράμματος καταπολέμησης του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας*. ΚΠΣ 1994-1999, Σύνοψη-Συμπεράσματα, PRISMA, 2000.

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΕΡΓΙΔΗ
“ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ-
ΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ”
ΕΠΑΝΕΚΔΟΘΗΚΕ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΟΥ 2010
ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ “ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε.”
ΣΕ 5.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

